

Орієнтуємось на нобелівських лауреатів

СЬОГОДНІ В НОМЕРІ

Гуманітарне розмінування

Сьогодні надзвичайно актуальним є пошук технологій, які дадуть змогу швидше і безпечніше очищати наші території від наслідків війни, рятувати людей від вибухонебезпечних предметів.

Як обирали президента НАН України

НАН України — академія міжdisciplinarna. Це має вирішальне значення як під час війни, так і для відбудови країни. І саме в цей час керування нею є надзвичайно відповідальним завданням.

Казкові ліси потребують реального захисту

В Європі є лише два великих масиви, де збереглися природні ліси, квазіпраліси й праліси. Один з них — у Скандинавії, а другий — у Карпатському регіоні.

Обстріли — не привід не втілювати мрію

Ми створили кілька моделей і виготовляємо ці машини на замовлення бізнесу. А електроавтівку ми зробили разом з людьми з інвалідністю, які нам пояснювали, як саме їм потрібно.

Другий тиждень жовтня розпочався з двох знакових для науки подій.

6 жовтня у Києві відкрилася сесія Загальних зборів НАН України, підсумком якої став аналіз п'ятирічного періоду роботи та перезавантаження керівного складу Академії. За цей «академічний тиждень» обрано президента НАН України, членів Президії та керівників відділень НАНУ.

І цього ж дня Нобелівський комітет розпочав свій тиждень, назвавши перших лауреатів найпрестижнішої наукової премії у світі.

Звичайно, хотілося б, щоб такий символічний збіг подій знаменував собою не зовсім далеку перспективу появи українського лауреата Нобелівської премії, що неодмінно станеться. Але, оскільки академічному тижню, принаймні головній його частині, ми присвятили свою розповідь (див. 4-5 стор.), зосередимось на тижні нобелівському.

Він розпочався оголошенням лауреатів премії з фізіології та медицини — ними стали американці Мері Брунков і Фред Рамсделл

та японець Шимон Сакагучі «за їхнє відкриття щодо периферичної імунної толерантності». Лауреати виявили захисників імунної системи — регуляторні Т-клітини, які запобігають атаці імунних клітин на наш власний організм. «Це відкриття справді революційне, воно дає серйозну перспективу боротьби з багатьма захворюваннями», — зауважила у програмі «Про науку. Компетентно» завідувачка кафедри клінічної імунології та алергології ЛНМУ імені Данила Галицького член-кореспондент НАН України Валентина Чопяк.

Нобелівську премію з фізики 2025 року присудили британцю Джону Кларку, французу Мішелю Деворе та американцю Джону Мартінісу «за відкриття макроскопічного квантово-механічного тунелювання та квантування енергії в електричному колі».

«Ідеї, які вдалось експериментально реалізувати, лягли в основу сучасних надпровідних кубітів, на основі яких група Мартініса будувала надпровідний квантовий комп'ютер від Google», — зауважив у коментарі УП. Життя академік НАНУ Олександр Кордюк.

Нобелівську премію з хімії отримали Сусуму Китагаві, Річард Робсон та Омар М. Ягі — за розробку метал-органічних каркасів. Науковці розробили нову форму молекулярної архітектури, яку можна застосовувати зокрема для очищення води від шкідливих речовин, розкладання залишків ліків у природі, вловлювання вуглекислого газу або отримання води у пустелі. В Україні, зокрема в КНУ імені Тараса Шевченка теж ведуться такі дослідження — зокрема в групі доктора хімічних наук Костянтина Домасевича.

Нобелівську премію з літератури за 2025 рік присуджено угорському письменнику Ласло Краснагоркаї «за його захопливу та далекоглядну творчість, яка посеред апокаліптичного жаху підтверджує силу мистецтва». Наш читач уже недовзі матиме можливість прочитати один з основних романів лауреата — «Меланхолія опору» — в українському перекладі Олександра Вешеліні. А ще — він висловлює підтримку Україні й виступає проти політики Віктора Орбана.

Лауреаткою Нобелівської премії миру стала Марія Коріна Ма-

чадо — венесуельська опозиційна політична діячка, лідерка демократичних сил. Премію присуджено за її невпинну працю з просування демократичних прав народу Венесуели й боротьбу за досягнення справедливого та мирного переходу від диктатури до демократії. (Хоча, зауважимо: чи доцільно вручати цю премію, коли у світі твориться така кривава вакханалія?)

Завершився Нобелівський тиждень оголошенням лауреатів премії Шведського державного банку з економічних наук пам'яті Альфреда Нобеля. Половину премії отримає американець Джоел Мокір за «відкриття передумов стабільного економічного зростання в результаті технологічного прогресу», а другу — спільно француз Філіп Агьон і канадець Пітер Ховітт — «за розробку теорії економічного зростання завдяки творчому руйнуванню».

Тепер очікуємо на церемонії вручення премій. І, звичайно, на нові досягнення високого рівня від наших науковців.

Дмитро ШУЛІКІН

Війна. Вистояти і перемогти

Продовжуємо хроніку українського спротиву, яку «Світ» веде з 24 лютого 2022 року

13 серпня. «М'яч тепер на полі путіна»

Генеральний секретар НАТО Марк Рютте в соціальній мережі X прокоментував телефонну розмову за участі президента США Дональда Трампа, Президента України Володимира Зеленського та європейських лідерів у середу, 13 серпня. «Ми єдині в прагненні припинити цю жакливу війну проти України та досягти справедливого і тривалого миру», — заявив генсек Альянсу, додавши, що він цінує лідерство президента США Дональда Трампа та тісну координацію з союзниками. «М'яч тепер на полі путіна», — резюмував Рютте.

Небезпека зростає. росія планує випустити цьогоріч 79 тисяч «шахедів». Про це в інтерв'ю *Суспільно*му розповів заступник начальника Головного управління розвідки Міністерства оборони України Вадим Скібіцький. За його словами, виробництво безпілотників нарощується через розгортання додаткової лінії виробництва в іжевську та елабузі. Також росіяни намагаються повністю замінити імпорт усіх компонентів, які використовують.

14 серпня. Примусова евакуація

З міста Дружківка і чотирьох сіл Андріївської громади на Донеччині — Андріївки, Варварівки, Новоандріївки й Роганського — почали обов'язкову евакуацію родин з дітьми у примусовий спосіб.

Як повідомив голова ОВА Вадим Філашкін, таке рішення ухвалили сьогодні на засіданні регіональної комісії з питань техногенно-екологічної безпеки й надзвичайних ситуацій Донецької області.

Наші запалили у волгограді. Підрозділи Сил безпілотних систем ЗСУ, Головного управління розвідки МО України, у взаємодії з іншими складовими Сил оборони, завдали ураження по волгоградському нафтопереробному заводу, що забезпечує російську армію нафтопродуктами. Влучання ударних БпЛА спричинили на заводі сильні пожежі.

15 серпня. Жодних рішень без України

Україна та її міжнародні партнери наполягають на тому, що жодні рішення на шляху до миру не можуть ухвалюватися без участі України. Про це заявив голова нашого МЗС Андрій Сибіга в мережі X. У дописі йшлося, що переговори матимуть сенс лише після досягнення припинення вогню.

Для захисту нашого неба. В Україні створюють комплекс протиповітряної оборони класу «повітря-повітря», який здатний захищати великі території. Його розробляє команда, яка є учасницею кластера Brave1. Про це повідомив перший віцепрем'єр-міністр — міністр цифрової трансформації Михайло Федоров. За його словами, нова система вже проходить бойові випробування в Київській та Чернігівській областях.

16 серпня. Зустріч на Алясці

Головний результат зустрічі президента США Дональда Трампа та

російського диктатора путіна на Алясці — відсутність домовленостей щодо припинення війни в Україні. Попри те, що Трамп заявляв про «значний прогрес» у переговорах, жодних конкретних результатів досягнуто не було. Саміт завершився без відповідей на більшість питань, учасники не відповідали на запитання журналістів після спільної заяви. Того ж дня Трамп подзвонив Президенту України Володимиру Зеленському, потім до розмови під'єдналися європейські партнери. Наш Президент заявив, що дізнався про розмову Трампа з путіним, і «сила Америки впливає на розвиток ситуації». Він також підтримав ідею тристоронньої зустрічі.

Де відтісняємо росіян? Просування підрозділів Збройних Сил України на окремих ділянках Північно-Слобожанського напрямку становить від 1 до 2,5 кілометра. За даними нашого Генштабу, на цій ділянці фронту українські воїни продовжують активні дії, спрямовані на знищення російських сил та звільнення населених пунктів.

17 серпня. Позиція «коаліції рішучих»

Президент Володимир Зеленський назвав дуже корисною зустріч із «коаліцією рішучих» у неділю в Брюсселі, на якій Україна та європейські представники скоординували позиції напередодні візиту до Вашингтона для зустрічі з президентом США Дональдом Трампом. Про це повідомляє *Європейська правда*. «Усі підтримують, що ключові питання мають вирішуватися за участю України у тристоронньому форматі: Україна, США, російський керівник», — додав Глава держави.

За 1010 днів — менш як 1 %. 3 12 листопада 2022 року до середини серпня 2025-го ворог окупував 5842 кв. км української території. Це становить 0.96781 % від усієї площі Української держави в міжнародно визнаних кордонах. Про це повідомляє моніторинговий проєкт DeepState. Зазначається, що рашисти мали великий успіх у перші дні повномасштабного вторгнення. Але завдяки наступальним операціям на півночі країни, в Харківській та Херсонській областях, вдалося повернути значну частину.

18 серпня. Де концентрується ворог?

Зараз ворог проводить перегрупування і концентрується на двох основних напрямках. Про це головнокомандувач Збройних Сил України Олександр Сирський розповів в інтерв'ю *РБК-Україна*. Зокрема, йдеться про Покровський напрям, який для росіян залишається визначальним. Також російські загарики перекидають свої сили з Сумського на Запорізький напрям, де планують розпочати активні наступальні дії.

Університет під прицілом. Увечері 17 серпня рашисти завдали ракетного удару по Сумах, внаслідок якого було пошкоджено головний корпус Сумського державного університету, а вночі 18-го ворог здійснив новий удар — цього разу чотирма дронами-камікадзе. Один із корпусів СумДУ було фактично зруйновано.

19 серпня. Про що домовились у Вашингтоні?

За підсумками зустрічі у Вашингтоні між президентом США Дональдом Трампом, Президентом України Володимиром Зеленським і європейськими лідерами, було досягнуто домовленостей про підготовку до саміту за участю України та росії, а також про подальшу співпрацю щодо гарантій безпеки для України. Сполучені Штати відкриті до надання гарантій безпеки для підтримки довготривалого миру й безпеки України та Європи. Європейські лідери, зокрема прем'єр-міністр Великої Британії Кір Стармер, підтвердили, що було досягнуто «реального прогресу» в цьому питанні. Також обговорювався пакет американського озброєння для України, включно з літаками та системами ППО.

Уразили два склади. У ніч на 19 серпня дрони Служби безпеки України уразили два склади боєприпасів росіян у населеному пункті Білокуракине на тимчасово окупованій Луганщині. За попередніми даними, безпілотники щонайменше сім разів влучили по цих цілях. Як зазначає пресслужба СБУ, це містечко розташоване на важливій залізничній гілці, якою з росії постачають боєприпаси на лінію фронту, зокрема на Покровський напрям.

20 серпня. Спростування фейку

Інформація про 1,7 мільйона загинувших та зниклих безвісти військових ЗСУ у війні проти росії — фейк. Про це інформує Центр протидії дезінформації. «Станом на січень 2025 року, зі слів Президента України Володимира Зеленського, чисельність української армії становила 880 тисяч осіб, — ідеться у повідомленні. — Також Президент України повідомляв, що втрати російських військовослужбовців утрити перевищують втрати українських воїнів. Згідно з даними Генштабу, станом на 20.08.2025 росіяни з 24.02.2022 року втратили 1 072 700 осіб вбитими та пораненими, що нівелює вигадані цифри гі-пропагандистів щодо втрат України. Мета цього фейку — демо-

ралізувати українців, переконати світ у «виснаженості та неефективності Збройних Сил України та послабити її міжнародну підтримку».

Заява Трампа. Президент США Дональд Трамп заявив, що Вашингтон може надати авіаційну допомогу Україні в межах потенційної мирної угоди з росією. Як повідомляє *Sky News*, водночас він повторив, що американські війська в Україну не відправлятимуть.

21 серпня. Ворожі ракети долетіли до Закарпаття

Вночі росія здійснила одну з наймасованіших комбінованих атак, використавши 40 ракет різних типів і 574 дрони. Українська протиповітряна оборона збила понад 570 повітряних цілей. Під обстріл потрапили Київ та Київська область, Львів, Суми, Дніпро, Запоріжжя. А в Мукачеві, що на Закарпатті, зафіксовано влучання ракет в американське підприємство, у результаті чого 15 людей дістали поранення.

Успіхи добрих дронів. Вночі українські війська уразили новшахтинський завод нафтопродуктів у ростовській області рф. За даними нашого Генштабу, це підприємство забезпечує російські війська. Загальний об'єм резервуарів — понад 210 тисяч кубічних метрів. Також зазначається, що підрозділи Сил спеціальних операцій уразили склад БпЛА і логістичний хаб у Донецьку. Підтверджено ураження та численні вибухи в районі об'єкта.

22 серпня. Чи буде «серйозне рішення»?

Під час спілкування з журналістами в Овальному кабінеті Білого дому президент США Дональд Трамп заявив, що через два тижні ухвалить «серйозне рішення», якщо не буде прогресу у переговорах щодо закінчення війни рф проти України. За словами Трампа, можливо, Вашингтон запровадить антиросійські санкції, або ж не зробить нічого.

Позбавили ворога «очей». Військово-морські сили Збройних Сил України знищили російський пункт базування БпЛА «форпост» та Mohajer-6 на аеродромі «Херсо-

нес» в окупованому Севастополі. Про це повідомляє офіційна сторінка ВМС. Зазначається, що в результаті удару було уражено до трьох безпілотників Mohajer-6 та два дрони «форпост», що використовувались противником для висвітлення надводної обстановки в акваторії Чорного моря.

23 серпня. Зупинили ворога і взяли «прапороносців»

У спільній операції підрозділи «Російський Добровольчий Корпус» та «Братство» зі складу «Спецпідрозділу Тимура» ГУР МО України разом із воїнами 5 окремої важкої механізованої бригади ЗСУ успішно зупинили спробу прориву ворога на Донеччині та не допустили просування росіян у напрямку кордонів Дніпропетровської області. Про це повідомляє офіційна сторінка ГУР. В управлінні додали, що в цих боях бійці РДК взяли в полон 16 російських військовослужбовців. Серед них були так звані прапороносці, які мали зняти фейкові відео про «захоплення» українських населених пунктів, зокрема села Андріївка-Клевцово.

Звільнено Зелений Гай. Бійці 37 окремої бригади морської піхоти спільно з 214 окремим штурмовим батальйоном OPFOR зупинили просування ворога та відновили контроль над населеним пунктом Зелений Гай, що у Донецькій області. Про це повідомило оперативно-стратегічне угруповання військ «Дніпро» у телеграм-каналі.

24 серпня. Відбили три села

ГУР і Третій корпус повертають територію: Новомихайлівка під контролем українських сил. Зазначається, що успішну наступальну операцію проведено силами департаменту активних дій ГУР МО України, зокрема підрозділу «Артан», і 2-го штурмбату Третьої штурмової бригади. Згідно з перехопленнями, операція заскочила окупантів. Ворог втратив близько роти особового складу і був змушений перекидати резерви з інших ділянок фронту. Завдяки злагодженій роботі розвідки, штурмовиків, важкої техніки й БпЛА, українські підрозділи поліпили тактичне положення та послапили оборону на зазначеному напрямку. Головнокомандувач ЗСУ Олександр Сирський повідомив, що, окрім звільнення Зеленого Гаю на Донеччині, повернуто контроль ще над двома селами області — Михайлівкою і Володимирівкою.

Допомога від Норвегії. Норвегія виділяє близько 700 мільйонів доларів на протиповітряну оборону для України. Як ідеться в заяві норвезького уряду, системи ППО будуть поставлені в Україну з Німеччини. Норвегія і Німеччина фінансують дві системи Patriot, включно з ракетами для них. Окрім того, як зазначається, скандинавська країна бере участь у закупівлі радіолокаційних станцій протиповітряної оборони німецького виробника Hensoldt і систем протиповітряної оборони від Kongsberg.

За повідомленнями Генерального штабу ЗСУ та інформантств (Продовження в наступному номері)

Гуманітарне розмінування: рішення для безпеки й збереження життя

Перед Україною протягом багатьох років стоятиме завдання розмінування величезних площ, навіть попри те, що на це вже витрачено значні ресурси. Але найголовніше — зберегти життя кожного військового і цивільного, який може натрапити на вибухонебезпечні предмети, що ними ворог так рясно засіяв нашу землю. Тож сьогодні надзвичайно актуальними є питання пошуку технологій, які дадуть змогу швидше і безпечніше очищати наші території від наслідків війни, а також — підтримка відповідних інновацій і дослідницьких команд. Саме це і мав на меті Конкурс рішень з гуманітарного розмінування TechBridge x Sikorsky Innovation Challenge, що відбувся в КПІ ім. Ігоря Сікорського.

Разом з Київською політехнікою захід організували Інноваційний холдинг Sikorsky Challenge, платформа UK Ukraine TechBridge, Міністерство цифрової трансформації України й уряд Великої Британії. Ініціатива була започаткована в рамках спільної програми UK-Ukraine TechBridge (платформа для зв'язку британських та українських технологічних екосистем) і холдингу Sikorsky Challenge. Також конкурс є частиною ширшої співпраці з Мінцифри, урядом Великої Британії та науковим парком «Київська політехніка». Загалом на конкурс було подано 33 проекти, 20 з яких потрапили до фіналу.

Для сьогодення і майбутнього

Заступник міністра цифрової трансформації з питань європейської інтеграції Олександр Борняков нагадав про Національну стратегію протимінної діяльності до 2033 року, в якій зазначено намір звільнити від мін 80 % деокупованих територій. «Інновації можуть кардинально змінити підхід до розмінування і суттєво скоротити час на це, — додав він. — Окрім того, відповідні технології можуть бути масштабовані далеко за межами нашої держави. Вважаю, що Україна може стати світовим постачальником рішень у сфері безпеки, зокрема і в розмінуванні».

Як зауважив ректор КПІ Анатолій Мельниченко, це змагання — чергова непересічна подія для університету, екосистеми Sikorsky Challenge і партнерів, адже рішення, які пропонують учасники, матимуть попит як сьогодні, так і в майбутньому. Також ректор відзначив успіхи команди КПІ в наукових і освітніх проєктах за останні роки. Зокрема, низку рішень було адаптовано під потреби гуманітарного розмінування, а також створено нові — йдеться про робототехніку, інформаційні технології й інші галузі. Наприклад, на цьому конкурсі КПІ представив Dragonfly — наземний роботизований комплекс для картографії та розмінування, який створено у співпраці з Київським національ-

Юрій Босак демонструє можливості міношукача представнику АСУ Ярославу Михальонку

ним університетом імені Тараса Шевченка, і модульний маніпулятор, що обстежує найскладніші ділянки й точно визначає тип небезпечних предметів.

У світі полюють на проєкти

Директор Інституту передових оборонних технологій КПІ Юрій Єхануров розповів, як у Київській політехніці започатковувалась діяльність у сфері гуманітарного розмінування, зокрема створення відповідних освітніх програм, Центру інноваційних технологій.

— Через деякий час ми зрозуміли, що в Україні багато охочих долучитися до теми гуманітарного розмінування, але зовсім мало людей, у яких є кошти, — зауважив Юрій Єхануров. — Тож почали виходити на міжнародний рівень, цьому сприяє й екосистема Sikorsky Challenge Ukraine. Також до проєктів з розмінування доєдналися японські й британські партнери.

У Всеукраїнської інноваційної екосистеми Sikorsky Challenge Ukraine склалися насправді потужні партнерські відносини з різними країнами, фондами, інноваційними компаніями. На цьому акцентувала і керівниця SCU Інна Малюкова. «До нас дуже часто звертаються і просять каталог проєктів за різними напрямками, й не лише розмінування, — додала вона. — Ми робимо висновок: грошей у світі набагато більше, ніж проєктів, і всі полюють саме на останні. Всі, хто потрапляє до нашої бази даних, мають можливість потім отримати інвестиції, гранти тощо».

Директорка Інституту енергозбереження та енергоменеджменту КПІ, у структурі якого створено Навчально-науковий центр інноваційних технологій у сфері гуманітарного розмінування, Оксана

Вовк зауважила, що за останні роки до теми розмінування вдалося долучити величезну кількість високоінтелектуальних і небайдужих людей. «Наші стейкхолдери, партнери — це державні установи, компанії, асоціації, кластери, — продовжила вона. — Ми ледь не щотижня підписували меморандуми. І це не просто меморандуми, а реальні проєкти, які реалізуються у КПІ».

І Інна Малюкова, і Юрій Єхануров, і Оксана Вовк відзначили важливий проєкт «Система гуманітарного розмінування та безпеки», який реалізується за спільною програмою UNIDO (Організація Об'єднаних Націй з промислового розвитку) і уряду Японії та в якому беруть участь представники КПІ з Центру інноваційних технологій у сфері гуманітарного розмінування й екосистеми Sikorsky Challenge Ukraine. До проєкту долучено низку японських високотехнологічних компаній, зокрема Cognitive Research Labs Co., Ltd. Під час пленарної сесії конкурсу її віцепрезидент Юкі Секігучі докладно розповів про реалізацію проєкту, який передбачає лабораторні експерименти, тестування та запуск у виробництво сучасних дронів і роботоплатформ із сенсорами для виявлення мін, створення Центру синтезу даних, який оброблятиме інформацію, формуватиме карти безпечних і небезпечних зон та передаватиме їх користувачам у зручному форматі тощо.

КПІ активно співпрацює з ГО «Асоціація саперів України», її представник був членом журі конкурсу. Як розповів проєктний менеджер організації Ярослав Михальонко, серед стратегічних цілей АСУ — масштабування гуманітарного розмінування за допомогою

роботизованих систем і дронів, навчання з протимінної безпеки, впровадження інновацій для реабілітації постраждалих від вибухонебезпечних предметів. «Саме тому для нас важлива участь у такому конкурсі, — додав він. — Екосистема Sikorsky Challenge — це насправді платформа, яка об'єднує й інженерів, і стартаперів, інвесторів, а також операторів протимінної діяльності. Зі свого боку маємо значний досвід реалізації проєктів у протимінній діяльності, маємо значну експертизу і знаємо реальні повсякденної роботи в полі. Тому ми відкриті до нових ідей, технологій і готові впроваджувати їх у своїй роботі». Окрім того, АСУ співпрацюватиме з КПІ в рамках проєкту, що передбачає навчання 250 жінок для залучення до роботи у сфері протимінної діяльності.

«Викосити» міни

Різноманітні дрони, маніпулятори й інші пристрої, програмне забезпечення — те, чим учасники насправді змогли здивувати компетентне журі. Одразу біля будівлі, де відбувався конкурс, можна було побачити машину, схожу на велику газонокосарку. Як виявилося, це комплекс наземного роботизованого очищення (розмінування) «Змія», який випускає львівська компанія «Ровертек». У підсумку цей проєкт і здобув перше місце в конкурсі, а також приз у три тисячі фунтів стерлінгів у гривневому еквіваленті. Як розповів співзасновник «Ровертеку» Борис Дрожаж, мобільний розмінувач витримує вибухи протитанкових мін, забезпечуючи швидке та безпечне розмінування, а мобільні розміри та бронестійкість дає йому змогу діхати й розмінувати потрібну ділянку на «нулі».

— Нам фактично вдалося створити новий тип розмінувачів — вагою близько однієї тонни, — розповів стартапер. — У нього є низка переваг перед великими класичними машинами розмінування: вартість, легкість транспортування і розгортання, менші витрати пального (5 л/год). До речі, розмінувач працює на мінімальному шарі ґрунту, що допомагає зберегти родючий чорнозем.

Під час презентації йшлося про те, що військові, ДСНС, оператори гуманітарного розмінування вже використовують цю машину, але команда проєкту бачить можливість подальшого розвитку, зокрема, розробляє для «Змія» технологію автономного розмінування на базі штучного інтелекту.

Велику зацікавленість у членів журі й глядачів конкурсу викликав проєкт «Компактний ультра-легкий металошукач». Ярослав Михальонко просто під час презентації вирішив потримати в руках на диво легкий прилад — лише 1,3 кг. У підсумку цей проєкт посів друге місце і здобув приз у дві тисячі фунтів. Як розповів підприємець Юрій Босак, у приладі реалізовано низку фішок, напри-

клад, бездротову швидку зарядку. А ще він має три режими роботи: складений, проміжний і розкладений. Проміжний тип був реалізований на прохання військових — щоб можна було працювати лежачи. Оскільки планується максимальна локалізація виробництва в Україні, його ціна становитиме 75 тисяч гривень.

Третє місце у конкурсі й тисячу фунтів здобула команда Національного аерокосмічного університету «Харківський авіаційний інститут», яка презентувала проєкт «Безконтактний газодетонаційний розмінувач».

Харків'яни представили інноваційний пристрій для дистанційного знешкодження мін. Його робота базується на методі вибухового розмінування з використанням багаторазових імпульсів ударного газового потоку, створеного в результаті горіння паливної суміші у детонаційних трубах. Як зауважила наукова керівниця проєкту професорка Ольга Шипуль, це рішення є принципово новим у розмінуванні. Нині команда досягнула шостого рівня технологічної готовності — демонстрації технології в умовах, близьких до реальних. Проєкт також уже одержав підтримку Національного фонду досліджень України, а нині автори шукають інвесторів для виготовлення прототипів.

Спеціальний приз від Інноваційного холдингу Sikorsky Challenge отримав проєкт «Річковий дрон УРСУЛА-V» від ТОВ «Лабораторія Навітехнет». Як розповів гендиректор компанії, директор Центру підвищення кваліфікації в оборонній сфері ІПО КПІ Єгор Шишенко, особливість дрона в тому, що він разом з водометами повністю друкується на 3D-принтері, тобто може бути масштабований у необмеженій кількості в будь-якій точці світу.

Роботи йому точно вистачить, адже, за даними ДСНС, від 13 до 14 тисяч квадратних кілометрів річок, озер, прибережних територій Азовського і Чорного морів забруднені мінами. За словами Єгора Шишенка, нині для дослідження водойм ДСНС використовує перероблені дрони китайського виробництва і навіть кораблі для пошуку рибалок. «Але це проміжне рішення, бо немає аналогів, тому ми поставили мету створити платформу, яка вже одразу заточена під відповідні цілі — оскільки корпус радіопрозорий, дрон може взяти на борт будь-яке обладнання: металошукачі, ехолоти, дозиметр, аналізатори води тощо».

Вже за кілька тижнів переможці конкурсу змагатимуться у фіналі Міжнародного фестивалю інноваційних стартап-проєктів Sikorsky Challenge 2025. Окрім того, в рамках ініціативи TechBridge матеріали фіналістів будуть передані британській стороні, щоб та могла відібрати проєкти для подальшої співпраці, зокрема для створення спільних підприємств.

Дмитро ШУЛІКІН.
Фото автора

Як обирали президента НАН України

Президентом Національної академії наук України обрано академіка Анатолія ЗАГОРОДНЬОГО

У минулому числі газети «Світ» ми звернулися з однаковими запитаннями до тоді ще кандидатів у президенти Анатолія Глібовича Загороднього і Богдана Михайловича Данилишина. Запитували: «Які питання ви вважаєте найголовнішими у вашій передвиборчій програмі й чому?», «З чого маєте намір почати?», «В якому напрямі буде продовжуватись реформування Академії?», «Що є головною силою Академії й на кого маєте намір спиратися у подальшому вдосконаленні її діяльності, підвищенні ролі науки у житті суспільства і країни?»

Відповіді кандидатів викликали жвавий інтерес, як серед науковців, так і серед читачів, далеких від науки. Із суджень і пропозицій останніх можна було зробити сумний (хоча й не зовсім несподіваний) висновок: про науку в суспільстві все ще знають мало (попри започаткування премії НАНУ «За популяризацію науки», інших подібних премій, Днів науки й діяльності нечисельної когорти її популяризаторів). Тобто, одне із завдань обраного президента НАН України (як і галузевих академій, інших наукових інституцій у країні) — ширше відчинити двері «відкритої науки». Тема не нова, але про її важливість свідчить і те, що про неї говорили учасники сесії Загальних зборів навіть під час обговорення кандидатур на посаду президента НАН України.

Утім, наш внесок у цю тему — розповідь про те, як відбувалося обрання президента Національної академії наук України.

На все свій розпорядок

Ми перебуваємо на центральній дільниці — у Великому конференц-залі НАНУ на Володимирській, 53. Дільниць загалом 15, і ця має останній номер. Уперше так обирали президента Академії п'ять років тому: лютував ковід, тож було вирішено з усіма застереженнями (маски, дистанція) розосередити учасників зборів по різних локаціях і працювати у режимі відеоконференції. Відтоді так робили не раз, адже після ковіду настала ще більша біда — повномасштабне вторгнення росії.

Сьогодні сесія Загальних зборів НАН України обирає президента Академії на наступний 5-річний період. Кандидатів двоє: нинішній президент НАНУ академік Анатолій Загородній та академік НАНУ, ексміністр і ексголова Ради НБУ, нині — завкафедри Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана Богдан Данилишин.

Персональний склад Академії на сьогодні — це 179 академіків і 394 члени-кореспонденти НАН України. На 10 годину ранку, за інформацією з усіх 15 дільниць, зареєстровано 148 академіків і 295 членів-кореспондентів академії. (Утім, повітряна тривога в Києві, під час якої потяги метро Дніпро не перетинають, завершилася лише о 9:40 ранку, тож можливо, ще хтось зареєструється. Але кворум — а це половина загального складу на день проведення сесії — уже значно перевищено). На місці також перебу-

Анатолій ЗАГОРОДНІЙ

Богдан ДАНИЛИШИН

вають 312 із 315 наукових працівників, делегованих (відповідно до статуту НАНУ) трудовими колективами наукових установ для участі у виборчій сесії з правом ухвального голосу.

Головує на зборах перший віцепрезидент НАНУ академік Володимир Горбулін. На порядку денному тільки одне питання. Для його розгляду кандидатам на посаду президента для презентації своїх виборчих програм дається до 20 хвилин, ще по 20 на кожного — на запитання і відповіді. В обговоренні — до п'яти хвилин на кожний виступ. І виступають кандидати в тому порядку, в якому подавали документи.

«Захищені статті» Анатолія Загороднього

Перший — Анатолій Загородній. Голова зборів надає коротку інформаційну довідку про нього, а також нагадує, що цю кандидатуру висунули на посаду президента Академії на другий термін 59 наукових установ академії, три академіки та один членкор. Підтримка кандидатури надійшла з трьох наукових центрів НАНУ та МОН, від МОН, Наукового товариства імені Шевченка, УСПП, від президента ПАН Марека Конаржевського та чотирьох іноземних членів НАНУ.

Власне, з виборчими програмами кандидатів кожний охочий може й зараз ознайомитися на сайті НАН України. Тож, презентуючи свої програми, кандидати могли зосередитись на особливо важливих для себе моментах.

Анатолій Загородній зауважив, що його програма складатиметься з восьми стратегічних напрямів: передова наука, обороноздатність, організаційне і кадрове оновлення, модернізація інфраструктури, інтеграція до глобального наукового простору, відкрите управління та справедливе фінансування.

Для нього важливо — забезпечити високий рівень фундаментальних і прикладних досліджень, розвивати сучасні галузі знань. Обіцяє підтримувати міждисциплінарні дослідження, зокрема у сфері оборони, безпеки, сталого розвитку та післявоєнного відновлення. А також — довгострокові проекти, спрямовані на розв'язання стратегічних проблем держави.

Щодо академічної мережі та інституційного оновлення, кан-

дидат націлений на завершення оптимізації мережі установ Академії, приведення їхньої структури у відповідність до нових наукових викликів.

Він виступає за розширення автономії інститутів, за міжінститутську кооперацію, за оновлення підходів до формування керівного складу установ. Перекоаний, що Академія має стати постійним центром експертизи, відкритим для держави, суспільства й економіки.

Анатолій Загородній має намір забезпечити прозорість, відкритість і підзвітність розподілу бюджетних коштів Академії на всіх рівнях. Він наголошує, що Академія має залишатись відкритою в управлінні. В ухваленні рішень зростатиме роль наукових колективів, науково-координаційних рад, комітетів і комісій.

Не менш актуальною, каже він, є інтеграція до європейських інфраструктур та розширення участі в транснаціональних дослідницьких платформах. Необхідно підтримувати створення нових об'єктів наукової інфраструктури на основі інституційних ініціатив та кооперації. Приклад — створення української лінії «Мавка», яка буде власністю Академії на польському синхротроні «Солярис», а в перспективі — передбачається побудова в Україні східноєвропейського синхротрона.

Ключовим для Анатолія Загороднього є підтримання молодих дослідників. «Ми хочемо дати їм реальні можливості, — каже він, — від дослідницьких грантів до житла, сприяти їхньому кар'єрному зростанню, підтримати аспірантів, розвинути постдокторальні програми, розширити можливості для міжнародної мобільності. Передбачити розширення програм підтримки молодіжних лабораторій, дослідницьких груп, грантів, стипендій, міждисциплінарних і регіональних проєктів, нарощування обсягів фінансування цих програм».

Для цільової підготовки кадрів чимало роблять базові кафедри Київського академічного університету, продовжив кандидат у президенти НАНУ, але дуже важлива також співпраця Академії з університетами, створення навчально-науково-інноваційних кластерів на базі установ академії, ЗВО, високотехнологічних компаній — треба «залучити наші інститути до під-

готовки спільно з закладами вищої освіти інженерних кадрів для потреб перспективних виробництв».

Великого значення академік Загородній надає міжнародній інтеграції: участі українських учених у міжнародних проєктах і колабораціях, розширенню партнерств з провідними науковими центрами світу, створенню спільних дослідницьких структур та двосторонніх програм обміну, міжнародних хабів з пріоритетних напрямів досліджень, просуванню українських наукових досягнень у світі.

Вкрай актуальним завданням Анатолій Загородній називає популяризацію науки та широку суспільну взаємодію в цьому напрямі. Вважає необхідним «зробити цю роботу системною не лише на рівні Президії, але й інститутів».

Кандидату поставили два запитання. Академік НАНУ Вадим Локтев, високо оцінивши його програму, запитав: «Якому сценарію розвитку України вона відповідає: оптимістичному, поміркованому чи песимістичному?», а потім ще й перепитав, чи вважає кандидат «статті» своєї програми захищеними.

«Програма годиться для будь-якого сценарію, — відповів Анатолій Загородній, — оскільки завдання, які постають перед Академією, необхідні за кожного з них. У будь-якому разі ми маємо підтримувати фундаментальні дослідження і робити все для того, щоб наука в Україні була видимою на міжнародному рівні. Ми безумовно маємо підтримувати наші оборонні дослідження і підсилювати їх. Ми маємо поглиблювати нашу співпрацю з економікою і бізнесом. Ми маємо пропонувати наші рішення державі щодо розвитку економіки на основі високотехнічних галузей промисловості. Тут теж безальтернативно. За будь-яких умов це потрібно робити. І вже за будь-яких умов ми маємо омолоджувати склад академії й підтримувати молодь. За будь-якого сценарію ці завдання залишаються актуальними». А потім додав: «І захищеними, наскільки це залежить від мене».

«Помірковане реформування Академії» за Богданом Данилишином

Кандидат на посаду президента НАН України академік Богдан Данилишин має значний послужний список перебування у владі. За другого уряду Юлії Тимошенко він обіймав посаду міністра економіки, з 2016 по 2022 роки був головою Ради НБУ. На початку представлення своєї програми уточнив, що 2009 року стояв за кафедрою у цьому ж залі як голова Ради з вивчення продуктивних сил НАН України. 2009-й — це рік, коли 44-річний Богдан Данилишин став академіком НАН України. Він удруге балотується на пост президента НАНУ, але тоді, у 2020 році, зняв свою кандидатуру. Нині працює завкафедри регіоналістики й туризму КНЕУ імені Вадима Гетьмана.

Голова зборів — академік Володимир Горбулін — уточнив, що кандидатуру Богдана Данилишина висунув академік НАН України

Юрій Туниця. Підтримку кандидату висловили КНЕУ, Київський національний університет технологій та дизайну, Торгово-промислова палата України, Федерація роботодавців України, Українська асоціація органів місцевого самоврядування, Асоціація міст України та Київський міський голова Віталій Кличко.

Виступаючи перед учасниками зборів, Богдан Данилишин сказав, що для нього велика честь стояти на цій трибуні, звертатися до членів НАНУ, як для людини, котра пройшла шлях від аспіранта Академії до тих високих посад, які він обіймав. І він завжди старався високо нести звання академіка НАН України й робив усе для того, щоб гордо звучало ім'я Національної академії наук України.

Що ж пропонує для цього академік Данилишин? Оскільки вітчизняне законодавство, на його думку, сьогодні не стимулює економічний розвиток та інновації, а також «реально відсутній центральний орган виконавчої влади, який відповідальний за науково-технічну політику» (за його словами, МОН наукою не займається ні за формою, ні по суті), то він запропонує новий механізм управління наукою, який базуватиметься на підходах НАНУ.

Концептуальна мета його програми: «НАНУ — технологія розвитку України».

З експертним середовищем, за певняє він, було обговорено новий проєкт закону про науку, який має прийти на зміну Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність», що за своєю суттю і формою вже застарів. Новий закон буде узгоджений з європейськими нормами й принципами. Важливе значення надається взаємодії науки й бізнесу. Його команда підготувала і нові варіанти законів України, і пропозиції щодо вдосконалення чинних законодавчих актів.

Ідеться про стимулювання інвестицій бізнесу у наукові дослідження, про трансфер технологій та комерціалізацію результатів досліджень, про інноваційні парки та кластери, закони про фінансові інструменти підтримки науки, про інноваційного омбудсмена тощо. Для цього потрібна підтримка держави, зазначив Богдан Данилишин, і не тільки засобами прямого бюджетного фінансування.

Кандидат на пост президента НАНУ говорив також про необхідність представництва Академії у вищих органах влади країни, участі в засіданнях Кабінету Міністрів України. Він нагадав, що коли був міністром економіки України, «перший віцепрезидент і навіть президент Академії наук України були членами уряду з правом дорадчого голосу».

Він вважає, що за представниками Академії варто закріпити консультативну роль, яка полягатиме в участі у робочих групах уряду, інших органах влади, а також законодавчо зобов'язати органи влади враховувати аналітичну експертизу НАН України під час формування політики ухвалення рішень.

На його переконання, необхідне заохочення співфінансування при-

кладних проєктів з бізнесом і міжнародними партнерами, включено з інноваційними платформами, лабораторіями, стартапами, публічно-приватним партнерством, а також із банками. Пригадуючи свою роботу на посту голови Ради Національного банку, Богдан Данилишин розповів, що він не раз цікавився у банкірів, чому вони не стимулюють і не співфінансують науку. Йому відповідали запитаннями на запитання: а коли можна буде отримати прибуток, наскільки ліквідними й комерціалізованими є розробки? І головне: чому до нас не звертаються? Академік Данилишин переконаний, що вітчизняні гранти, вітчизняні кошти бізнесу повинні сьогодні вкладатися в наукові дослідження. На його думку, доцільно зосередити зусилля на кількох масштабних міждисциплінарних науково-технічних проєктах, які мають стати національними пріоритетами.

«Реіндустріалізація і модернізація інфраструктури на принципах індустрії 4.0, розвиток людського капіталу, підвищення якості життя і стійкості суспільства, відновлення територій, національне природокористування та реалізація цілей старого розвитку. Ці напрямки повинні об'єднувати академічну науку, університети та реальний сектор економіки нашої країни й бізнес», — наголосив Данилишин.

Для підвищення ефективності роботи Академії, зазначає він, необхідне подальше вдосконалення її структури. Збільшення частки конкурентного фінансування і прозора процедура розподілу базового фінансування з урахуванням комерціалізації результатів досліджень.

Слід надати більше прав академічним установам для удосконалення внутрішнього контролю й аудиту, щоб економно та ефективно використовувати бюджетні кошти, землю й майно Академії, та навести елементарний порядок в їх документальному оформленні.

Необхідно ухвалення на урядовому рівні питання про збільшення оплати праці науковця і довічної оплати праці членів Академії.

Особливий акцент потрібно зробити на зміцненні кадрового потенціалу, на збереженні й розвитку провідних наукових шкіл, залученні талановитої молоді, на створенні умов для наукової кар'єри в Національній академії наук України.

Для відновлення авторитету економічної науки, формування соціального замовлення на інноваційну та експортну діяльність Академії, необхідна, зазначає кандидат, ефективна система комунікації з органами влади, бізнесом і суспільством. Чи є така комунікація? У певному розумінні є, погоджується Данилишин, але вона недостатня і здебільшого неефективна. Потрібні нові сучасні підходи та нові форми взаємодії з органами влади й насамперед з бізнесом.

Потрібна інформаційна відкритість і публічність. Не повинні приховуватися від суспільства результати фінансового аудиту Академії чи інші подібні речі.

Українці є співавторами високо-рейтингових міжнародних дослідницьких проєктів і публікацій, і про них має бути відомо і в Україні, і в цілому світі. Тому пропонується створення сучасної медіастудії Національної академії наук України. У НАНУ є програма, яку веде Володимир Петрович Семиноженко з іншими вченими, але справді сучасного медіацентру в Академії наук немає.

Необхідне створення на базі НАНУ платформи наукового циту-

вання світового рівня для посилення інтеграції української науки в міжнародний дослідницький простір. Сьогодні мало тільки вимагати від учених публікацій у *Scopus* чи інших світових виданнях.

Треба все зробити, щоб основою діяльності науковців стала дослідницька робота, інновація та її впровадження у виробництво. Потрібен збалансований підхід до ініціювання досліджень, а також уникнення надмірної бюрократизації та підміни науки наукометрією.

Загальна схема поміркованого реформування Академії, на думку Богдана Данилишина, має такий вигляд: інвентаризація напрямів діяльності, кадрів, майнового комплексу та вироблення сучасної оптимальної структури з урахуванням світових трендів, завдань соціально-економічного розвитку країни та потреб її повоєнного відновлення. Академія повинна робити це сама, не чекаючи, поки зроблять інші й далеко не найкращими методами.

Почалося голосування

Богдану Данилишину запитань дісталося значно більше, ніж конкуренту. Його запитували, чи відвідував він біологічні, хімічні, математичні, фізичні, технічні заклади, вочевидь, натякаючи на його соціогуманітарну приналежність і, ймовірно, недостатнє знайомство з колективами та їхніми проблемами.

Уточнили: то за ким усе-таки має бути наукова сфера, якщо не за МОН? Він відповів, що опікуватись нею доцільніше Міністерству стратегічних галузей та інновацій, яке ще належить створити.

Запитували також, що йому за час перебування на державних посадах вдалося зробити для розвитку науки, що не вдалося і з яких причин? Богдан Данилишин відповів, що в ті часи він робив усе від нього залежне, щоб «наука фінансувалася і процвітала тією мірою, якою дозволяв національний бюджет України». А тепер у нього є сподівання на Федерацію роботодавців, у якій він керує напрямом фінансів і банківської діяльності.

Наступне запитання стосувалося співпраці двох університетів, які його підтримали, з Інститутами НАН України. У чому вона полягає? Кандидат відповів, що сам він підтримує тісні контакти насамперед з установами секції гуманітарних наук, а Національний економічний університет, у якому працює, має тісну співпрацю з академічними установами НАНУ та іншими технологічними й технічними університетами країни.

Запитали в кандидата щодо політики протекціонізму в країні,

адже політика фрітрейдерів суттєво уповільнює впровадження наукових здобутків. Богдан Данилишин відповів, що він завжди виступав за політику протекціонізму для вітчизняної науки, навіть за політику лобізму для інновацій, які розробляються українськими вченими. І у разі обрання забезпечуватиме політику протекціонізму, зокрема стимулювання інвестицій бізнесу в науку, що передбачатиме податкові стимули, звільнення від податків на прибуток частини доходів, які реінвестуються в наукові дослідження, запровадження податкової знижки для підприємств, котрі фінансують університетські й академічні дослідження тощо.

Запитали Богдана Данилишина і про те, чи рецензував він свої пропозиції у відділеннях Академії наук. Він відповів, що розсилав свою передвиборчу програму установам НАН України, дійсним членам і членам-кореспондентам, одержав понад 200 пропозицій до тих чи інших напрямів, зустрічався з окре-

мими науковцями, бував в інститутах, хоча не мав тих можливостей, які були у його конкурента.

«Я підтримую обрання Анатолія Глібовича...»

Список охочих виступити був чималий, і вкlastися у 5 хвилин промовцям було майже неможливо, попри попередження голови зборів.

Першим промовцем був академік Микола Жулинський. Він нагадав, як п'ять років тому посаду президента виборов Анатолій Загородній. «Виборів, конкуруючи з відомими авторитетними вченими, пропонуючи доволі амбітну, але реалістичну програму діяльності Академії в наступних п'ятьох роках. Умови для реалізації цієї програми були на той час вкрай несприятливі. Видатки на науку були суттєво скорочені. Про сприятливий інноваційний клімат годі було говорити. Наукові розробки Академії майже не мали попиту не тільки з боку бізнесу, але й з боку держави. До того ж стан матеріально-технічного забезпечення досліджень в НАНУ був вкрай критичний. А про належне поповнення молодими науковцями годі було мріяти. Всі ми знали про ці проблемні виклики. Гадаю, усвідомлював це й кандидат у президенти, але він наважився взяти на себе відповідальність за подальшу долю Академії, виконати чи не найважливішу настанову Бориса Євгеновича Патона — зберегти велике національне надбання, яким є Академія».

Але настало таке немилосердне випробування як широ-

комасштабна війна, провадив далі промовець. І саме в цей відповідальний період якнайкраще проявилися якості Анатолія Глібовича. Було оперативно внесено в програму діяльності Академії суттєві доповнення, спрямовані на активізацію наукових досліджень, розробок та інновацій для підвищення безпеки й обороноздатності країни. Президія НАН України й президент зуміли організувати в стислі строки продуктивну роботу академічних учених в умовах воєнного стану. Промовець нагадав про високу оцінку Міністерством оборони та Генштабом ЗСУ оборонних розробок, що були створені за короткий час ученими Академії та демонструвалися на проведенні у 2023 році виставки-презентації. А також про відстоювання цілісності Академії у відповідь на пропозиції щодо реформування сфери наукових досліджень, розробок та інновацій, які передбачали перетворення НАН України та національних галузевих академій у громадські об'єднання, що означало ліквідацію національних академій як наукових інституцій.

Академік Сергій Комісаренко почав свій виступ з головного: «Я підтримую обрання Анатолія Глібовича». Він сказав, що мав змогу спостерігати за його діяльністю впродовж років на посаді головного вченого секретаря, віцепрезидента і потім президента — у період, який був, напевно, найскладнішим в історії НАНУ. Наша Академія міждисциплінарна, зазначив академік Комісаренко. Це має вирішальне значення як під час війни, так і для відбудови країни. І саме в цей час керування нею є надзвичайно відповідальним завданням. І він переконаний, що Анатолій Глібович упорається.

Академік Леонід Лобанов зосередився на постаті Анатолія Загороднього як видатного вченого в галузі математичної фізики, теорії плазми й статистики. Але важливо й те, що він має унікальний науково-організаційний досвід роботи, працюючи директором Інституту теоретичної фізики імені М.М. Боголюбова, головним ученим секретарем, віцепрезидентом і президентом Національної академії наук України. За його каденції Академія не тільки вистояла, але й стала більш відкритою і сучасною.

Академік Василь Лазоришинець розповів про тісну співпрацю між НАН України й Національною академією медичних наук. З 2022 року ухвалена спільна програма, в якій узяли участь 13 інститутів НАМН і 16 інститутів НАН України.

Академік Віль Бакіров оцінив програму кандидата Загороднього як «сильний стратегічний документ, реалістичну дорожню карту». А як представник Харківської наукової спільноти, розповів про підтримку харківських науковців у перший найважчий період війни.

Академік Анатолій Булат, очільник Придніпровського наукового центру НАН України і МОН України, розповів про обговорення виборчої програми Анатолія Загороднього у Дніпрі за участі самого кандидата в президенти НАНУ. На зустрічі були й представники наукових установ і ЗВО. Розмова відбулася дуже щиро і відверта.

Академік Леонід Руденко, підтримуючи кандидатуру Анатолія Загороднього, зазначив, що вже найближчим часом необхідно розробити стратегію відновлення і повоєнного розвитку нашої держави. Це дуже важливий аспект діяльності Національної академії наук.

Два претенденти. Вибір — безальтернативний

...Усі промовці, які брали слово, готові були голосувати за одного кандидата — Анатолія Загороднього. Голова Західного наукового центру НАН України і МОН України Зіновій Назарчук, підсумовуючи свій виступ, назвав його кандидатуру безальтернативною, попри наявність двох претендентів. А на початку виступу він розповів про розширене засідання виконкому Західного наукового центру, на якому були присутні 19 керівників наукових академічних установ, члени Академії, ректори львівських університетів. Був і академік Юрій Туниця, який висунув кандидатуру Богдана Данилишина. Проголосували за підтримку кандидатури Анатолія Загороднього всі без винятку, ніхто не утримався.

«Відверто кажучи, мене це не дивує, — продовжив промовець, — тому що на початку вторгнення росії в Україну Анатолій Глібович був у Львові, організовував міжнародну підтримку наших науковців, і тих, хто виїхав за кордон, і хто залишився в Україні. Зустрічався з тодішнім президентом Польської Академії наук. Він відвідав тоді всі 19 львівських академічних установ, бував на засіданнях учених рад, зустрічався з колективами. Тобто люди на повністю занурена в академічне середовище, абсолютно володіє предметом і активно сприяє розвитку Академії наук та її установ».

Програму можна написати, продовжив Зіновій Назарчук. Вона може бути більш чи менш вдалою. Це важливо — це погляд кандидата на розвиток Академії. Але його насторожив момент, коли Богдан Данилишин заявив, що не знайшов відгуку на свої пропозиції. Промовець не вірить, що таке могло статися за президента Патона. Він додав: «Але й за ці 5 років, якщо ви маєте хороші пропозиції, напрацювали проєкт закону, ну як не прийти до чинного президента чи до Президії й не сказати: «Слухайте, у мене є прекрасні ідеї, нате, реалізуйте?» Але ж цього не сталося. Тому — одна справа хотіти, а друга — зробити».

...Зачепив тему по суті безальтернативних виборів у своєму виступі й академік Яків Дідух. Він сказав, що знає обох кандидатів не одне десятиліття. За цей час кожний з них виріс і в науковому, і в організаційному плані, має великий досвід на керівних посадах, знає традиції та проблеми Академії, які знайшли відображення у їхніх програмах. Самі програми академік Дідух порівняв з синицею і журавлем. Тільки вклав у них дещо інший зміст.

Журавель — це наміри. У програмі Богдана Михайловича акцент робиться на «потрібно», «доцільно», «необхідно», «повинно бути». А в Анатолія Глібовича програма виважена, всі сфери діяльності продумані, є конкретні пропозиції по кожній з них, зокрема про рішучу трансформацію академічної сфери. «І, знаючи цю людину, — каже Яків Дідух, — гадаю, що він усе робитиме обґрунтовано і виважено. Я — за нього. Але хочу подякувати тим, хто наслідився, хто подав на конкурс».

...Але останнє слово за голосуванням. А підсумок такий: 608 голосів за Анатолія Загороднього, 60 — за Богдана Данилишина; 20 бюлетенів — проти обох, і 6 — недійсних.

На сесії Загальних зборів НАН України побували Лариса ОСТРОЛУЦЬКА та Дмитро ШУЛКІН. Фото acadet.media

Працюємо разом, вшановуємо кращих і бережемо пам'ять про перших

Підготовка до форуму «Освіта, наука, інновації: Людський капітал у повоєнному відродженні України», підписання договорів про співпрацю та обговорення ініціатив щодо увічнення пам'яті першого Президента України Леоніда Кравчука — в Українському державному університеті імені Михайла Драгоманова відбулося розширене засідання бюро Президії Української Ради Миру.

Триває активна підготовка до форуму «Освіта, наука, інновації: Людський капітал у повоєнному відродженні України», запланованого на 10–11 грудня у Драгоманівському університеті. Про це повідомили заступник голови Української Ради Миру (УРМ) Валерій Цибух, ректор університету Віктор Андрущенко та проректор Григорій Торбін. Проект програми форуму вже підготовлено, визначено ключові панелі й доповідачів. Основні доповіді будуть присвячені стратегії розвитку освіти й науки в Україні, модернізації цих галузей у контексті сучасних цивілізаційних змін, міжнародній співпраці в освітній сфері та формуванню людського капіталу як ключового чинника розвитку й національної безпеки. Участь у форумі візьмуть провідні українські науковці, представники міжнародних організацій і країн-партнерів, зокрема Польщі, Німеччини, Південної Кореї та інших.

Під час засідання підписано низку договорів про співпрацю УРМ із партнерами: Національною академією педагогічних наук України (НАПН), Федерацією всесвітнього миру, Українським державним

З НАПН УРМ об'єднують спільні принципи

університетом імені Михайла Драгоманова та Міжнародним науково-технічним університетом імені академіка Юрія Бугая. Голова УРМ Михайло Згуровський зазначив, що співпраця з цими установами та організаціями триває давно й успішно, але сучасні суспільні та міжнародні виклики потребують уточнення взаємних зобов'язань.

— З НАПН нас об'єднують спільні принципи: взаємодоповнюваність, інклюзивність, залучення широкого кола стейкхолдерів — від науковців і педагогів до громадських активістів; гуманізм, адаптивність і гнучке реагування на актуальні виклики, — наголосив Михайло Згуровський перед підписанням меморандуму з академією.

Президент НАПН Василь Кремень додав, що перед академією та УРМ стоїть багато спільних завдань. Серед пріоритетів він виокремив поєднання освіти для миру з патріотичним вихованням молоді.

Співпраця УРМ із Федерацією всесвітнього миру триває вже 23 роки. За цей час організації спільно реалізували численні миротворчі ініціативи, підтримуючи одна одну. Голова правління Федерації всесвітнього миру в Україні Михайло Ільїн підкреслив, що делегації УРМ на міжнародних форумах завжди вирізнялися змістовністю виступів.

Тісна співпраця з Українським державним університетом імені Михайла Драгоманова також має багаторічну історію. За словами

Михайла Згуровського, принципи цієї співпраці близькі до тих, що об'єднують УРМ із НАПН, зокрема виховання молоді на сучасних засадах. Проведення згаданого форуму є ще одним підтвердженням плідної взаємодії.

Активно розвивається співпраця УРМ із Міжнародним науково-технічним університетом імені академіка Юрія Бугая, який обрав унікальну для приватних вишів нішу — інженерію. Ректорка МНТУ Вероніка Худолей, яка багато років працює з УРМ у дорадчо-консультативній раді та очолює ревізійну комісію, була відзначена почесною нагородою «Орден Миру» після підписання договору про співпрацю.

На виконання рішення Президії УРМ щодо увічнення пам'яті першого Президента України, багаторічного голови УРМ Леоніда Кравчука, було подано клопотання до Офісу Президента України. Як повідомив Михайло Згуровський, Офіс Президента доручив Кабінету Міністрів, а уряд — відповідним міністерствам розглянути це питання. УРМ дістала відгуки, які конкретизують подальшу роботу у цьому напрямку. Під час обговорення цього питання учасники пропонували різні ідеї: найменування вулиць, бібліотек, стипендій, премій, закладів освіти, аудиторій, центрів тощо, а також механізми звернення до відповідних органів влади. Згадали досвід США, де кожен президент отримує кошти на створення власного музею, а також українські установи, створені за президентства Леоніда Кравчука. Учас-

ники погодилися, що фінансування є другорядним питанням, а головне — чіткий перелік конкретних кроків. Кошти будуть залучатися під конкретні проекти.

За підсумками дискусії вирішено сформувати пропозиції та план заходів щодо увічнення пам'яті Леоніда Кравчука й спрямувати їх до Офісу Президента, Верховної Ради України, міністерств і місцевих органів влади. Для системної роботи створено групу у складі заступників голови УРМ Валерія Цибуха і Володимира Новохацького, а також членів президії — Василя Кременя, Леоніда Губерського і Віктора Андрущенка.

Насамкінець Михайло Згуровський повідомив, що УРМ звернулася до Комітету неурядових організацій ООН із клопотанням про надання генерального статусу при Економічній і соціальній раді ООН. Робота в цьому напрямі триває, а клопотання буде розглянуто на сесії Комітету 26–30 січня та 4–6 лютого 2026 року.

Також йшлося про співпрацю з міжнародною організацією World Information Transfer (США), яка організувала численні заходи на підтримку України. Зокрема, спільно з УРМ було проведено екологічний семінар у штаб-квартирі ООН у травні минулого року. За значний внесок у підтримку України президентка цієї організації докторка Христина Дурбак була нагороджена відзнакою «Орден Миру». Зараз триває робота над угодою про співпрацю з World Information Transfer, яка сприятиме захисту інтересів України на міжнародній арені.

КОНГРЕС ЮНИХ

Говорити про мир в умовах жорстокої війни, яку веде проти нас росія, дуже важко, але потрібно, бо маємо дбати про майбутнє. Така думка пролунала під час дискусійної платформи «Дійте зараз заради мирного світу» в рамках XII Конгресу юних посланців миру «Усім світом — за мир!».

Фінальний етап конгресу, який було присвячено Міжнародному дню миру, відбувся в Українському державному університеті імені Михайла Драгоманова. До цього протягом кількох днів у школах тривали традиційні миротворчі акції та проекти учасників руху «Діти-посли миру», метою якого є виховання молодих людей, які в майбутньому стануть лідерами громадянського суспільства, виховання характеру миротворця, формування внутрішніх якостей зрілої особистості, здатної взяти на себе відповідальність за встановлення миру в сім'ї, суспільстві, країні й світі. Цей громадянський рух було ініційовано ліцеєм № 85 міста Києва, Федерацією всесвітнього миру та Послами миру на виконання резолюції I Міжнародного Конгресу юних посланців миру «Усім світом — за мир!» у 2014 році та підтримано

Діємо заради майбутнього

Українською Радою Миру. Спільними зусиллями було започатковано освітній проект «Школа миру», головна мета якого — виховання молоді як відповідальних лідерів з глобальним мисленням, спрямованим на побудову культури миру та загального добробуту.

У дискусійній платформі «Дійте зараз заради мирного світу» взяли участь представники Української Ради Миру. Голова УРМ академік НАН України Михайло Згуровський констатував, що Конгрес юних посланців миру відбувається в час, коли наша країна бореться не лише за територію, а й за принципи, що визначають долю всього людства, за верховенство права проти сили, за гідність проти цинізму, за співжиття проти агресії.

— Ми живемо в епоху, коли авторитарні режими здійснюють спроби зруйнувати старий світовий порядок, який забезпечив післявоєнну архітектуру безпеки, — зауважив він. — На зміну йому вони намагаються нав'язати людству право сили. В таких умовах Україна стала не лише форпостом свободи в Європі, а й прикладом того,

що миру не можна просто просити — його потрібно відстоювати й захищати.

За словами голови УРМ, головною метою України є досягнення справедливого і всеосяжного миру, заснованого не на компромісі зі злом, а на правді, гідності та відповідальності.

Михайло Згуровський нагадав, що Українська Рада Миру ухвалила нову програму дій, спрямовану не лише на припинення війни, а й на глибоку гуманітарну трансформацію суспільства, розвиток культури й освіти миру, переосмислення національної ідентичності, подолання колективних травм. Головними творцями цієї нової України будуть нинішні молоді люди, від яких залежить, чи стане наша країна посправжньому інноваційною, конкурентоспроможною і сильною.

Як зауважив голова УРМ, конгрес і стратегічна платформа «Дійте зараз заради мирного світу» окреслили ключові орієнтири — як молодь може впливати на подолання бідності, нерівності, екологічних загроз, як формувати культуру толерантності й ненасильства, як бра-

ти відповідальність у своїх школах, громадах і країні.

— Майбутня Україна вже не буде такою, якою була до війни, — йшлося у виступі Михайла Згуровського. — Вона має стати державою нового типу — водночас високотехнологічною і гуманітарною, де моральна гідність поєднуватиметься з потужною безпековою інфраструктурою. Це повинна бути країна, де політична демократія доповнюватиметься культурою довіри, відповідальності й відкритості, а наука та інновації стануть основою захисту миру й суспільного розвитку. Війна довела, що ми більше не можемо дозволити собі бути слабкою державою — це шлях до зникнення. У світі, що стає дедалі конфліктнішим, Україна має бути прикладом стійкої, інноваційної, захищеної й гуманістичної країни. Я бажаю молоді побудувати саме таку країну, зміцнювати її та зміцнювати мир.

Долучився до дискусії й член Президії УРМ, ректор УДУ імені Михайла Драгоманова Віктор Андрущенко, який серед факторів, завдяки яким можна досягнути мирного співіснування народів і людства за-

галом, назвав освіту, науку і культуру. «Коли мене запитують, якою повинна бути освіта майбутнього, що утверджуватиме ідеологію миру, я кажу, що насамперед — розумною, а ще — людиноцентричною, відкритою і демократичною, — зауважив він. — Але коли утверджуємо ідею демократії в освіті, маємо не забувати, що демократія повинна вміти себе захищати. А для цього нам потрібна ефективна зброя, для створення якої треба знати математику, фізику, хімію тощо. Тому ці науки повинні бути в пріоритеті».

Під час конгресу відбулися підбиття підсумків за минулий навчальний рік в освітньому проєкті «Школа миру» і церемонія вручення дипломів «Юний Посол Миру» — це звання, яким Федерація всесвітнього миру нагороджує школярів за визнання їхніх миротворчих заслуг і доручає їм місію жити заради країни й людства та заради суспільного блага. Нагородження провели Михайло Згуровський і голова правління Федерації всесвітнього миру в Україні Михайло Ільїн. Також за підсумками конгресу буде оприлюднено резолюцію.

Матеріали сторінки підготував Дмитро ШУЛКІН. Фото автора

Казкові ліси потребують реального захисту

Сфера відповідальності
Анатолія ПАВЕЛКА — екологічне право і правова допомога у царині охорони довкілля, представлення інтересів громадян і громадських організацій у судах, органах державної влади та місцевого самоврядування, охорона водних екосистем і водна безпека, геоекологія. Адже він юрист, еколог МБО «Екологія–Право–Людина». Зокрема, багато часу витрачає на дослідження ситуації з пралісами.

— **Анатолію, праліси — це що? З погляду еколога, юриста?**

— Люди зазвичай розуміють під пралісами якийсь старий, дрімучий ліс, щось майже міфічне. Начебто ми опинилися в лісі, як діти з казки про Гензеля і Гретьель, серед величезних дерев, що височіють далеко під небом та мають стовбури ширші, ніж може охопити людина. І це, в принципі, правда. Але не вся.

Праліс характерний тим, що містить усю структуру живих організмів, яка формується без втручання людини, або з мінімальним втручанням на деяких етапах. Там справді є дерева поважного віку, або ті, які вже старіють і відмирають. Але є й середньовікові дерева, є молоді — так званий підріст, який сформувався там, де вмерло старе дерево. А під ними й на них — мохи, лишайники, трави, багато-багато видів рослин, характерних для природного лісу.

Понад те, величезні дерева — не обов'язкова ознака пралісів! Якщо ми піднімемося на приполярні ліси Карпат, то побачимо дуже цікаві старі дерева, які не матимуть таких величезних розмірів. Те саме, до речі, можна сказати про болотні ліси, а надто екосистеми верхових боліт, де через брак поживних речовин у ґрунті дерева майже не ростуть. Але якщо порахувати річні кільця — ми переконаємося, що вони дуже і дуже древні.

— **Коли Європа вперше замислилася про збереження пралісів?**

— Десь у середині XX століття, хоча деякі пам'ятки ще раніше охоронялися, коли з'ясувалося, що таких лісів залишилося всього мало. На деяких територіях — практично взагалі їх вже на той момент не було. Наприклад, на Британських островах. Надзвичайно мало — у Франції. Небагато — в Іспанії й Португалії. Дуже мало — в Німеччині, тому що там велося інтенсивне лісове господарство.

І коли поглянули на всю територію Європи, виявилось, що на європейському континенті є лише два великих масиви, де збереглися природні ліси, квазіпраліси й праліси. Один, з домінуванням хвойних, — на півночі у Скандинавії, здебільшого це гірські ліси. А другий — у Карпатському регіоні.

Протягом XX століття, навіть попри те, що приходило усвідомлення цінності цих лісів, ми їх продовжували втрачати — і в Західній Європі, і в Центральній (особливо інтенсивно), і в Україні.

У пошуках пралісових ділянок

— **Але все-таки вони збереглися. Завдяки чому?**

— Це не була свідомо діяльність людини. Збереглися там, куди не міг зайти лісник. Тому, коли ми часто чуємо від шановних представників лісової галузі, що ліси виросли завдяки лісникам, це лукавство. Тому що справжні ліси, природно стійкі, які не валить короїд, не виносять масово вітровали, які не потребують втручання і здатні «самі за себе постояти», — це ті ліси, де не було лісників.

У Карпатах праліси збереглися через гірський рельєф, адже до них було важко дістатися. А на Поліссі — завдяки болотам. Тобто там, де рубати й вивозити було економічно не вигідно або й просто фізично неможливо.

Якщо оцінювати по Європі в цілому, то приблизно 40 % збережених лісів — це Скандинавія. І приблизно 45 % — це Карпатський регіон. Причому в Карпатах 90 % пралісів припадає всього на дві країни. Це Румунія й Україна. У Румунії відчутно більше, ніж у нас. — **Що зробила наша країна для збереження цих лісів?**

— Попри всю критику (справедливу!), яка лунає сьогодні на адресу державної політики природоохорони, Україна зробила досить багато, щоб захистити свої ліси. І відсоток охоронюваних лісів доволі високий (але ми хочемо більшого).

Завдяки чому це відбулося? Перше — зміни законодавства.

У травні 2017-го Верховна Рада України ухвалила закон про охорону пралісів («Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо охорони пралісів»). Закон ухвалено на виконання зобов'язань щодо Рамкової конвенції про охорону та сталий розвиток Карпат. Цей документ забороняє рубки в пралісах і вводить сувору відповідальність за їхнє знищення та пошкодження. Проект закону розробляли громадські природоохоронні організації за участі Міністерства екології та природних ресурсів.

Відповідно до ст. 3 цього закону до Лісового кодексу України внесли три категорії екосистем, які мають охоронятися. Це праліси, або споконвічний прадавній ліс, який сформувався взагалі без втручання людини, або таке втру-

чання жодним чином зафіксувати неможливо.

Друга категорія — квазіпраліси. Це екосистеми, на які в минулому, ймовірно, був певний антропогенний вплив, але він не порушив їхню структуру, баланс і природні процеси.

Третя — природні ліси. Це екосистеми, в яких був зафіксований антропогенний вплив, але він не змінив їхньої цілісної структури. І такі природні екосистеми здатні без втручання людини швидко відновитися до квазіпралісів або до пралісів.

У 2018 році Мінекології ухвалило методичку ідентифікації пралісів. Вона стала інструментом, за допомогою якого вчені, громадські активісти активно виявляли такі цінні ліси й готували документи для взяття їх під охорону.

— **Як ви оцінюєте дієвість цієї методички?**

— Оцінюю методичку як прогресивну на той момент. Широка структура, достатньо чітко визначені критерії. І вона дає змогу всім зацікавленим сторонам брати участь в ідентифікації пралісів та вносити пропозиції для створення відповідних об'єктів ПЗФ, або взяття під охорону як відповідної категорії лісів.

Наукові установи майже не мали на це фінансування, але завдяки громадськості були заповідані або взяті під охорону величезні масиви цих природних лісів, пралісів і квазіпралісів.

— **З якими проблемами ви стикаєтесь, застосовуючи методичку?**

— В європейському законодавстві є Протокол про стійке управління лісами. Це доповнення до Конвенції про охорону та стійкий розвиток лісів. І хоча вона рамкова, узагальнена, декларативна, у ній є кілька положень, спрямованих на збереження старих лісів, природних лісів, пралісів.

Проблеми зазвичай виникають з площами. Бо, згідно з законодавством України, загальний масив цих природних лісів, квазіпралісів чи пралісів має бути суцільний і не менше ніж 20 га. А як зберегти масиви, розрізані якимись іншими ділянками? Щоправда, є виняток — якщо там є реліктові чи ендемічні види, це може бути 4 га. Але таких небагато.

А ще лінія, проведена через середину ділянки, від одного краю

до другого, має становити не менше ніж 200 м. І, наприклад, дуже великі проблеми виникають з так званими приполярними лісами, які часом тягнуться хоч і на великі відстані, але доволі вузькою смужкою. І там досить складно витримати якраз цей параметр. Або, наприклад, є окремі невеличкі ділянки в рівнинних лісах, що знову ж таки не завжди відповідають цим геометричним параметрам.

— **Як на практиці діє режим охорони для пралісів?**

— Там заборонені рубки. Практично всі, окрім підтримання лінійних споруд, або ліквідації наслідків стихійних лих. Ефективним є створення пам'ятки природи. Тому що, на превеликий жаль, якщо ви визначили, що на території є праліс і погодили його статус із лісокористувачем, то в останнього час від часу виникає спокуса якось цей статус прибрати. Якщо там є об'єкт природно-заповідного фонду, це зробити набагато складніше.

Незаконні рубки пралісів у Карпатах

Ну і нарешті — навколо пралісів і квазіпралісів утворюються ділянки завширшки у дві висоти середніх висот деревостану, і у цих буферних зонах так само заборонено проводити суцільні рубки.

На превеликий жаль, основні опоненти, з якими ви стикнетесь, заповідаючи ці масиви або надаючи їм відповідного статусу, це лісники. Хоча, на щастя, чимало лісників, особливо старої генерації, — це люди з совістю. У моїй особистій практиці було багато випадків, коли хтось із працівників лісового господарства приходив і казав: «Знаєте, я вам покажу масив. Ви туди зайдіть, проведіть обстеження, тільки не кажіть директору, що це я показав. Бо мене звільнять».

Тому що в нас були випадки, коли якийсь головний лісничий заходив у праліс, дивився і казав: «Та тут 300 кубів лісу потрібно зняти!» І для таких той, хто сприяв заповіданню лісу — ворог. Бо «він у нас забрав скільки там кубів лісу і скільки там тисяч доларів прибутку».

— **Як змінилася ситуація з утворенням ДП «Ліси України»?**

— До утворення цього держпідприємства кожен із близько 300 державних лісгоспів функціонував як самостійна одиниця. Лісгоспи, з якими ми працювали, були щодо погоджень таких лісових маси-

вів дуже різні. Були дуже непогані лісгоспи, які самі нам показували ділянки, пояснюючи, що вони, наприклад, внесені в розрахункову лісосіку, але реально з цих ділянок нічого взяти не можна, бо, щоб вивести деревину, там треба будувати дорогу, це дорого, складно. І просили: «Заберіть їх як праліс, і ми відповідно зменшимо розрахункову лісосіку, і нас не будуть штрафувати, що ми там рубки не проводимо, а ми будемо господарювати на інших ділянках». Були такі, що категорично відмовлялися. Хтось співпрацював гірше, а хтось — краще.

Але з утворенням ДП «Ліси України», централізованого підприємства, робота надзвичайно ускладнилася. Якщо раніше ми домовлялися безпосередньо з директорами лісгоспів і головними лісничими, то на сьогодні ці погодження йдуть через Київ, центральний офіс цього ДП. Загальна позиція цього офісу така: «Ми нічого не погоджуємо». Понад те, вони не визнають тих погоджень, які були надані лісгоспами до створення ДП. Хоча в установчих документах зазначено, що «Ліси України» є правонаступниками тих лісогосподарських підприємств, на базі яких вони утворювалися. Це питання для суду. Для виграного суду. Але уявіть собі, що таке судовий процес і як він уповільнює всю цю роботу. А ділянок таких багато.

— **А ще з якими труднощами ви стикаєтесь?**

— Фальсифікація документів, наприклад. Ми стикаємося з випадками, коли нам показують фотографії якихось незрозумілих документів 1950-х, 60-х, 70-х років і кажуть: «Та тут рубки проводилися. Це не праліс, можна рубати». Якось в мене була розмова з одним заступником голови обласного управління лісового і мисливського господарства про дуже цікаву пралісову ділянку. І він каже: «Та я ще в дитинстві там рубав». Це було дуже смішно чути, тому що там дуже давно був створений заказник. І на яких підставах він тоді там рубав? Порушував закон?

Ще буває, коли фальсифікують копії, оригінал не показують. А наче пригадують, що там якісь лісогосподарські заходи проводилися.

На сьогодні, попри величезну виконану роботу, не всі виявлені пралісові ділянки погоджені з лісниками або місцевою владою для заповідання. Наприклад, на території Івано-Франківської, Закарпатської, Львівської областей це дуже часто трапляється з причин якихось кон'юктурних очікувань, що ці ділянки вдасться або вирубати, або використати під будівництво курортів чи для інших цілей.

Якщо лісокористувач не погоджує визнання ділянки як пралісової, є можливість звернутися до Міндовкілля, яке має право призупинити рубки до розгляду питання спеціальною комісією.

Це важлива можливість, але й вона не завжди рятує. Приклад — те, що відбулося поблизу полонини Руна, де приполярний ліс, який має дуже давню категорію захисності, і де протягом тривалого часу рубки не проводилися, зрубали під будівництво дороги. Це шалений скандал як усередині країни, так і на міжнародному рівні, це маніпуляція з лісорубними квитками (спеціальні дозволи на заготівлю деревини — ред.), це порушення закону про ОВД. Тобто, контроль лісників над лісниками виявився абсолютно неефективним. Нині це питання розслідує прокуратура.

Спілкувався Олег ЛИСТОПАД.
Фото Анатолія ПАВЕЛКА

Обстріли — не привід не втілювати мрію

Днями український стартап MeGoElectric UA представив на міжнародній виставці IAA в Мюнхені електромобіль для людей з інвалідністю, які пересуваються на активних та електричних кріслах колісних, Drive in Five, аналога якому немає в Європі.

Компанія MeGoElectric UA базується в Миколаєві, і вже кілька років виробляє легкі електровантажівки для малого бізнесу в Україні.

У 2024 році команда MeGoElectric UA брала участь у національних змаганнях, які пройшли в Київському академічному університеті та як фіналіст взяла участь у Міжнародному конкурсі deer tech стартапів SEEDPlus у столиці Португалії. У Лісабоні миколаївці вперше презентували електричну автівку. А через рік ця ідея, але вже в металі та склі, була представлена на міжнародних виставках.

Про ідею створення авто для маломобільних, робочі будні під час війни, сумніви й перемоги на шляху до міжнародного визнання — я запитала у CEO компанії Сергія Селіваніка.

— **Пане Сергію, як виникла ідея створити таку автівку?**

— Ідея народилася з мрії харків'янки Ольги Кравцової, яка має хворобу «скляних кісток» і пересувається в електричному кріслі. Ольга запропонувала створити з нуля машину, в яку можна було б заїхати, наприклад, у її кріслі. Мрія Ольги і стала основою цього авто.

Наша компанія базується в Миколаєві й виробляє легкі електричні авто, головним продуктом є вантажівки. Ми єдині в Україні, хто створює такі різні машини з нуля. Кілька років тому ми замислили про подальші плани. Дуже хотіли створити авто для людей у кріслах колісних, але з різних причин (насамперед через брак грошей) цю ідею відклали.

Ми активно допомагаємо фронту і на його потреби витрачаємо все, що заробляємо. Наприклад, розробили платформу для точкового розмінування «Скальпель», яка захищає наших саперів від найнебезпечніших мін. Виробляємо такі платформи за власні кошти. Тому проект авто для людей з інвалідністю відклали майже два роки.

Люди, які пересуваються у колісному кріслі, мають небагато грошей, тож профінансувати створення такої машини за їхній кошт було б складно. Тому все залежало від нашої фінансової спроможності. У травні 2025 року ми вирішили, що час настав і ризикнули почати цей проект.

Сергій СЕЛІВАНІК представляє автівку у Мюнхені

Тоді ж ми надіслали запит Німецькій асоціації автомобільної промисловості, яка організовує Міжнародну автомобільну виставку в Мюнхені. Вони надавали певну кількість місць саме для стартапів. І отримали запрошення.

Автівку планували виготовити за три місяці (за вже готовими кресленнями). Стартували на початку червня. Але вже в середині місяця знову задонатили велику суму на потреби військових... Надії на те, що встигнемо до виставки у Мюнхені, залишалось дедалі менше... Але тут в нашу ідею повірили німецькі інвестори. Вони оцінили нашу розробку у 700 тисяч євро й проінвестували частину коштів. І ми знову взялися до роботи. Менш ніж за місяць, 4 вересня, трейлер з «Лабубою» (це робоча назва авто) рушив до Німеччини.

Це була перша участь виробника і моделі з України у виставці такого рівня за останні 34 роки.

— **Так, це справжнє досягнення.**

— Ми показали світу, що в нашій країні є автопром, що українці можуть виробляти не тільки пластиківі вироби для європейських брендів, як-от Volkswagen чи Škoda. А з нуля створити авто.

— **Що означає назва проекту Drive in Five?**

— Вона означає, що людина у кріслі колісному може сісти за кермо створеного для неї авто за 5 секунд.

Згадаймо, скільки часу потрібно людині з інвалідністю, щоб пересісти з крісла колісного за кермо. Це ціла процедура! Не всі можуть зробити це без допомоги. А люди в електричних кріслах не можуть зробити це взагалі...

— **Які особливості й переваги цієї машини? Які технологічні рішення застосували під час її створення?**

— Технологічні рішення досить прості: широкі двері, які розсуваються, підвіска та механізм підйому/опускання машини (власна роз-

робка MeGoElectric UA!), спеціальний фіксувальний механізм для крісла з боку водія та пасажирів.

Ідея така: людина під'їжджає до машини, натискає кнопку й автівка опускається. Тоді в'їжджає в салон і крісло колісне стає кріслом водійським. А якщо це пасажир, то може заїхати в салон і закріпити його у другому ряду. Таких авто, де може розміститися два й більше крісел одночасно, взагалі немає на ринку.

Під час виставки до нас підходили керівники різних компаній, дивувалися, як працює авто і дивувалися, що за багато десятиліть ніхто з автомобільних гравців не подумав зробити щось подібне.

Відвідувачі виставки цікавляться новим авто

— **Скільки може коштувати таке авто?**

— Це авто — прототип, але, як кажуть в автомобільній галузі, прототип на 70 відсотків готовий до серійного виробництва. Серійне авто коштуватиме в Україні 8–10 тисяч євро, у країнах Європи — 12–15 тисяч. Це ціна з урахуванням батареї, якої вистачає на таку кількість кілометрів пробігу, яка буде потрібна конкретному користувачу.

Плануємо допрацювати авто для серійного виробництва й випускати щороку до 50 тисяч машин. Загальну місткість ринку оцінюємо мінімум у 220 тисяч авто.

Ці машини можуть слугувати, наприклад, як таксі для перевезення людей у кріслах колісних (бо людина з інвалідністю в Україні, зазвичай, не завжди може купити собі окрему автівку).

На такі машини точно є попит у країнах Європи. Лише в Німеччині десятки тисяч людей пересуваються у кріслах колісних. Ми переконалися в цьому і під час виставки в Мюнхені, і під час виставки RENACARE 2025 у Дюссельдорфі. Люди з інвалідністю тестували цю машину й запитували, коли можна буде її купити.

— **Де плануєте виробляти авто?**

— Авто для місцевого ринку плануємо виробляти у Миколаєві. На обох виставках до нас підходили представники автомобільних компаній і висловлювали бажання взяти участь у виробництві автомобіля. До кінця року сподіваємось дістати фінансування на доведення автівки до стандартів ЄС і на виведення на конвеєрну лінію на одному з автозаводів у Європі.

— **Ви працювали в цей час в Миколаєві? Місто щодня обстрілює ворог...**

— Так, наша компанія працює в Миколаєві. Місто постійно обстрілюють, але це не привід, щоб припинити мріяти, складати плани й втілювати їх у життя. Я так і відповідав виробникам автівок, які часто ставили мені це запитання.

— **Хто входить у вашу команду? Коли почали працювати разом?**

— Наша група зібралась у 2014 році. За два роки до того Ілон Маск показав першу модель Tesla Model S і за два роки довів, що це економічно вигідно. Ми теж вірили, що за електромобілями майбутнє. Кожен член нашої групи робив різні електричні засоби пересування

енергію для приватного користувача це коштує 43 гривні. Якщо не помиляюся, бензин на 100 кілометрів коштує понад 400 гривень.

Група, яка починала робити електромобілі, і стала основою нашої компанії. У нас є технічний директор, юристи, дизайнер. До речі, найкращий дизайнер автівок в Україні: Роман Прядко. У різних проєктах працює від семи до п'ятнадцяти фахівців-ентузіастів.

— **А скільки електровантажівок виготовили?**

— Чимало. Ми створили кілька моделей і виготовляємо ці машини на замовлення бізнесу. А оцю нашу електроавтівку ми зробили разом з людьми з інвалідністю, які нам пояснювали, як саме їм потрібно. Тому Drive in Five! — це стартап, який підтримала й реалізувала компанія MeGoElectric UA.

— **А що було найважче?**

— Найважче було не зважати на людей, які казали, що ми не зможемо це зробити. Рік тому ми брали участь в акселераторі, що був спрямований на підтримку проєктів соціального бізнесу. Ми тоді представили проєкт авто для людей у кріслах колісних. Але нам казали: «Таке неможливо створити у Миколаєві й загалом в Україні». Потім ми брали участь у хакатоні у Львові. Ментори, успішні підприємці, говорили: «Ви ніколи не створите цю автівку».

Ми вели перемовини з різними підприємцями, власниками компаній — з молочною, хлібною, металургійною, енергетичною галузі... Ніхто не вірив. Зокрема й керівники «Укложу».

Востаннє фразу «Я не вірю в те, що ви створите цю автівку» я почув улітку від відомого підприємця з Запоріжжя.

Через кілька місяців автівка була представлена на міжнародному автосалоні.

Скажу чесно, були моменти, коли різні слова змушували мене сумніватися.

І навіть сьогодні, коли електроавтомобіль уже створено, ми все ще чуємо такі «прогнози». Тепер кажуть: «Ви не зможете налагодити виробництво», «Це не матиме попиту» тощо. Що ж, запросимо цих доброзичливців на свято з нагоди випуску сотиссячного авто.

— **Що б ви порадили командам, які тільки починають шлях у створенні свого стартапу? Як не здаватися?**

— Треба вірити у свій продукт. Але не сліпо, а постійно працюючи над ним. Ми весь час аналізуємо свій продукт; навіть засинаючи, я думаю: що сьогодні можна було змінити, поліпшити, зробити простішим або кращим.

Наша команда підтримує різні маленькі стартапи, інколи з інших галузей. Часто бачимо, як люди щось вигадали й «закохалися» в ідею. Але через сліпу любов не бачать, що їхній продукт має недоліки.

Тому важливо бути впевненим у своєму продукті, але все-таки щодня його поліпшувати, тобто любити й перевіряти. І все вдається!

Спілкувалася Світлана ГАЛАТА.

Фото Сергія СЕЛІВАНІКА та команди MeGoElectric UA